

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET POLITIČKIH ZNANOSTI
Lepušićeva 6, 10000 Zagreb

Kolegij: POLICIJA, VOJSKA I SIGURNOSNE SLUŽBE

Prof. dr. sc. Vlatko Cvrtila
e-mail: vcvrtila@fpzg.hr

CILJ KOLEGIJA

U samoj prirodi suvremene države postoji opasnost da njezini pojedini dijelovi (vojska, policija, sigurnosne službe) pri izvršavanju svojih zadaća ugrožavaju slobode i prava građana. Spomenutu dvojnu ulogu (država jamči sigurnost, ali može biti i izvor ugrožavanja) suvremene države rješavaju na različite načine. Institucije i elementi sustava nacionalne sigurnosti svoj oblik i sadržaj temelje na vlastitoj tradiciji, te na izabranoj sigurnosnoj paradigmi. Problematika organiziranja i funkcioniranja sigurnosnog sustava izuzetno je složena, dobrim dijelom i stoga što se njegovo djelovanje odvija u velikoj mjeri skriveno od javnosti. Po svojim funkcijama i zadaćama sigurnosne službe čine poseban dio političkog sustava. Zanimljivo je da ni unutar sličnih političkih sustava ne postoje ista rješenja, već postoje mnoge različitosti u pogledu organizacije, usmjeravanja, nadzora itd. Razlike u položaju sigurnosnih službi u političkom sustavu posljedica su različite uloge institucija sustava, kao i različitih rješenja u pogledu funkcije koje te službe trebaju obavljati u svojem djelovanju.

Pored djelovanja sustava nacionalne sigurnosti unutar države, važno je upozoriti i na njegovu drugu dimenziju: djelovanje prema van, odnosno djelovanje u međunarodnoj zajednici. Postoje dva pristupa koji mogu objasniti ponašanje država u međunarodnim odnosima. Prvi pristup kaže da sukobi među državama proizlaze iz svjesnog natjecanja i neprijateljstva među njima. Drugi govori o tome da sukob proizvodi ponašanje država (ili institucija nacionalne sigurnosti), te da neprijateljstvo nije prirodno stanje među državama. Zastupnici prvog pristupa smatraju da uzroci agresivnog ponašanja leže u unutarnjim političkim značajkama država, u nepravdama koje su učinjene kroz povijest tim državama, u osobinama njihovih političkih lidera, te u obrascu raspodjele moći. To sve skupa stvara mogućnosti, odnosno izaziva ambicije za promjenu statusa quo.

Drugi pristup govori da se uzroci nesigurnosti nalaze u strukturalnoj dinamici država i sustava (razdrobljen i procedurom opterećen proces donošenja odluka, utrka u naoružanju, nerazumijevanje svjetskih procesa, krive procjene, itd.). Nositelji vlasti se vrlo često suočavaju s raznim dilemama koje proizlaze iz djelovanja sustava nacionalne sigurnosti i njegovih pojedinih dijelova. Izgradnja sustava nacionalne sigurnosti obveza je države i vlasti. Dva faktora su posebno bitna u istraživanjima nacionalne sigurnosti, ali i u izgradnji sustava:

- prvo, odnosi između sigurnosti i tajnosti (svaka država i vlast nastoje postići u pitanjima sigurnosti što viši stupanj tajnosti. Taj pokušaj izravno utječe na oblikovanje

sustava nacionalne sigurnosti i ponašanje njegovih institucija, odnosno izravno je povezan s demokratizacijom i poštivanjem ljudskih prava);

- drugo, važnost nacionalnih interesa: svaka država oblikuje svoje nacionalne interese koji se pojavljuju kao vitalni i vrlo važni za opstanak države. To predstavlja poseban izazov demokraciji, posebno u pogledu poštivanja ljudskih prava i prava građana.

Institucije i elementi sustava nacionalne sigurnosti svoj oblik i sadržaj dobivaju u skladu s državom koja ih je organizirala i koju bi trebali zaštititi. Politička funkcija sigurnosti ogleda se u stvaranju moći državne strukture ili nekih njezinih dijelova pri čemu je posljedica ignoriranje normalne demokratske procedure. "Kultivacija" neprijatelja glavni je "posao" državnih struktura, što rezultira intenziviranjem političkog nadzora nad demokratskim procesima i pravima građana. Sigurnosne institucije postaju dio sustava interne političke represije.

U ovim oblicima nacionalna sigurnost i institucije koje su organizirane za njezino ostvarivanje predstavljaju prijetnju ne samo državi i njezinim građanima, već ukupnom demokratskom životu i ustavnom poretku. Institucije postaju važnije od samog poretka i politička se moć usmjerava prema "zauzimanju" tih institucija. Značaj istih ogleda se u njihovoj prisutnosti u javnosti, ili, njihovim "ulaskom" u ustavnu i zakonsku materiju.

Cilj kolegija je da upozna polaznike doktorskog studija s djelovanjem institucija nacionalne sigurnosti u demokratskim društvima, djelokrugom njihova rada, načinima i modelima nadzora, te prijetnjama koje mogu proizaći iz njihova djelovanja. Istraživanje ovih procesa čini se sve važnijim istraživačkim izazovom suvremenih demokratskih društava.

SADRŽAJ KOLEGIJA

- Sigurnost i demokratska država
- Suvremeni izazovi i prijetnje
- Organiziranje i upravljanje sustavom nacionalne sigurnosti
- Institucije nacionalne sigurnosti i djelokrug djelovanja
- Civilno-vojni odnosi: teorije i modeli
- Politička elita i pitanja sigurnosti
- Mediji i sigurnost
- Upravljanje u krizama i nadzor rada sigurnosnog sektora
- Transparentnost sustava nacionalne sigurnosti
- Oružane snage kao društvena institucija
- Policija i društvo
- Sigurnosne službe i nova obavještajno-sigurnosna paradigma
- Parlamentarni nadzor sigurnosnog sektora
- Privatne zaštitarske službe i vojne tvrtke

- Međunarodne mirovne misije i nova vojna kultura

OBLICI NASTAVE

Nastava se izvodi u obliku predavanja i seminara. Seminari podrazumijevaju aktivno sudjelovanje polaznika doktorskog studija i provode se u obliku podnesaka i kraćih eseja. Teme seminara predlažu sami polaznici, te u dogovoru s nastavnikom oblikuju način i sadržaj pisanja seminarskog rada. Funkcija seminara je produblјivanje znanja iz pojedinih specifičnih tema sukladno interesima polaznika. Rad polaznika u seminarskoј nastavi vrednuje se i uzima u obzir u konačnoј ocjeni. Seminare izvodi predmetni nastavnik.

NAČIN POLAGANJA ISPITA

Ispit se polaže usmeno na temelju propisane obvezatne literature. Ispiti se mogu polagati i u obliku seminarskih radova.

NAČIN VREDNOVANJA ISPITA

Ispit položen iz ovog kolegija vrednuje se sa 6 ECTS bodova.

NAČIN PRAĆENJA KVALITETE NASTAVE

Kvaliteta nastave provjerava se anonimnim anketama ocjenjivanjem polaznika na kraju semestra. Kvalitetu i uspješnost nastavnog procesa neposredno nadziru Vijeće doktorskog studija „Komparativna politika“, te fakultetski Odbor za praćenje kvalitete nastave.

OBVEZATNA LITERATURA

Born, H., Leigh, I. (2005). *Postizanje odgovornosti u obavještajnoj djelatnosti: Pravni standardi i najbolji načini nadzora obavještajnih agencija*. Ženeva: DCAF

Cvrtila, V., Grizold, T., Tatalović, S. (2007). *Suvremene sigurnosne politike*. Zagreb: Golden marketing

Grupa autora (2004). *Parlamentarni nadzor nad sigurnosnim sektorom: načela, mehanizmi i praksa*. Ženeva: DCAF

Jelušić, Ljubica (1997). *Ligitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: FDV

PREPORUČENA LITERATURA

Abrahamsson, Bengt (1972). *Military Professionalization and Political Power*. Beverly Hills, London: Sage

Born, H., Johnson, L. K., Leigh, I. (ur.) (2005). *Who's watching the Spies? Establishing Intelligence Service Accountability*. Washington: Potomac Books

- Caforio, Giuseppe (ur.) (2003). *Handbook of the Sociology of the Military*. New York: Kluwer
- Caforio, Giuseppe (1988). The Military Profession: Theories of Change. *Armed Forces and Society*, Vol. 15, No. 1, Fall 1988, str. 55-69.
- Danopoulos, Constantine P., Zirker, Daniels (ur.) (1996). *Civil-Military Relations in the Soviet and Yugoslav Successor States*, Boulder: Westview Press
- Edmonds, Martin (1988). *Armed Services and Society*. Leicester: Leicester University Press
- Enloe, Cynthia (1990). *Policija, vojska in etnicitet. Temelji državne moči*. Zagreb: Globus
- Finer, Samuel E. (1990). *The Man on Horseback, The Role of the Military in Politics*. Boulder; Westview Press, London: Printer Publishers
- Gilman, Ernest, Herold Deflet E. (ur.) (1995). *Democratic and Civil Control over Military Forces - Case studies and perspectives*. Rim: Nato Defence College
- Herspring, Dale R., Volgyes, Ivan (ur.). *Civil-Military Relations in Communist Systems*.
- Huntington, Samuel P.(1995). *The Soldier and the State, The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. Cambridge, London: The Belknap Press of Harvard University Press
- Janowitz, Morris (1967). *The Military in the Political Development of New Nations*. The University of Chicago Press.
- Kaldor, Mary, Vashee, Basker (1997). *New Wars*. London i Washington: Pinter. (poglavlja 1-5)
- Moskos, Charles C., Williams, John A., Segal, David R. (2000). *The Postmodern Military. Armed Forces after the Cold War*. New York, Oxford: Oxford University Press
- Ouellet, Eric (ur.) (2005): *New Directions in Military Sociology*. Whitby: De Sitter Publications
- Toffler, Alvin, Toffler, Heidi (1993). *War and Anti-War*. New York: Little, Bown and Company.
- Welch, E. Claude (1987). *No Farewell to Arms?* Boulder i London: Westview Press

ŽIVOTOPIS

Vlatko Cvrtila

ADRESA

Fakultet političkih znanosti
Sveučilište u Zagrebu
Lepušićeva 6,
HR 10000 Zagreb
Telefon (+385) 1 464-2000
Telefaks (+385) 1 46- 55- 316
e-mail: vcvrtila@fpzg.hr

ROĐEN

09. srpnja 1965., Cerje Jesenjsko, Krapina, Republika Hrvatska

VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

- 1985 -1989: dodiplomski studij obrane i zaštite na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu
1990 -1992: postdiplomski studij na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu
1992. obranjen magisterij na temu "Švedska politika neutralnosti i sistem obrane"
1999. doktorska disertacija: "Sustavi nacionalne sigurnosti neutralnih država Europe: političke i geostrateške odrednice"

VISOKOŠKOLSKA NASTAVA

- 1989 -1996: znanstveni novak na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu
1996. znanstveni asistent na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu
2000. Docent na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu na predmetima "Politička geografija i geopolitika" i "Europska sigurnost"
2005. izvanredni profesor

TEŽIŠTA ISTRAŽIVAČKOG RADA

Sigurnosne i obrambene studije, europska sigurnost, geopolitika

STRUČNE AKTIVNOSTI

Izvršni urednik časopisa "Politička misao" 1994-1998.

RADOVI OBJAVLJENI U POSLJEDNJIH PET GODINA

1. Znanstvene monografije

Cvrtila, Vlatko (2004). *Hrvatska i NATO*. Zagreb: Centar za politološka istraživanja
Cvrtila, V., Grizold, A., Tatalović, S. (2007). *Suvremene sigurnosne politike*. Zagreb: Golden marketing

2. Članci u časopisima i drugim znanstvenim publikacijama

“Nacionalna sigurnost i parlamentarna demokracija”. U: *Vladavina prava, sigurnost u regiji i ljudska prava*, Fondacija Heinrich Böll, Sarajevo, 2003.
“Iračka kriza i novi regionalni poredak”. U: Vukadinović, Radovan (ur.). *Međunarodni odnosi*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti, 2003.
“Izborna geografija kao aspekt izborne politike u Hrvatskoj”. U: Kasapović, Mirjana (ur.). *Hrvatska politika 1990-2000*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti, 2003.
“Sigurnosni i geostrateški aspekti širenja NATO-a”. U: Čehulić, Lidija (ur.). *NATO i novi međunarodni odnosi*. Zagreb: Politička kultura, 2004.
“Geopolitičko određenje jugoistočne Europe”. U: Čehulić, Lidija (ur.). *Godišnjak Šipán 2003*. Zagreb: Politička kultura, 2004.
“The Croatian Parliament and National Security”. U: Trapans, J. A., Fluri, P. H. (ur.). *Defence and Security Sector Governance and Reform in South East Europe*. Ženeva: DCAF, 2003.

RADOVI KOJI NASTAVNIKA KVALIFICIRAJU ZA IZVOĐENJE STUDIJSKOG KOLEGIJA “POLICIJA, VOJSKA I SIGURNOSNE SLUŽBE”

1. Znanstvene monografije

Cvrtila, V., Grizold, A., Tatalović, S. (2007). *Suvremene sigurnosne politike*. Zagreb: Golden marketing

2. Članci u časopisima i ostalim znanstvenim publikacijama

“Nacionalna sigurnost i parlamentarna demokracija”. U: *Vladavina prava, sigurnost u regiji i ljudska prava*. Sarajevo: Fondacija Heinrich Böll, 2003.
“Suvremeni izazovi sigurnosne politike RH”. U: Bibić, Branislav (ur.). *Europske perspektive demokratske Hrvatske*. Zagreb: Friedrich Neumann Stiftung, 2001.
“The Croatian Parliament and National Security”. U: Trapans, J. A., Fluri, P.H. (ur.). *Defence and Security Sector Governance and Reform in South East Europe*. Ženeva: DCAF, 2003.

POSLJEDNJI IZBOR U ZNANSTVENO-NASTAVNO ZVANJE: 2005. godine.